

Forsket på 18.000

Forsøkskaniner: 18.000 personer ble utsatt for et forskningseksperiment da Skatteetaten avslørte at de hadde underrapportert utenlandsinntekt.

FINANS

HÅKON FREDE FOSS
OSLO

Skatteetaten fikk i 2012 omfattende informasjon om nordmenns inntekter i utlandet gjennom informasjonsutveksling med utenlandske myndigheter og finansinstitusjoner. Etaten sammenlignet informasjonen med hva nordmennene faktisk hadde oppgitt av inntekter fra utlandet i selvangivelsen for 2011. Det viste seg at 18.000 personer tilsammen hadde underrapportert 560 millioner kroner fra utenlandske pensjoner, finansinntekter og arbeidsinntekt.

Disse personene ble så utsatt for et forskningseksperiment i påfølgende inntektsår. Eksperimentet er utført av blant andre professorene Alexander Cappelen og Bertil Tungodden ved Norges Handelshøyskole (NHH). Etter det DN forstår, var det forskerne som tok initiativet til samarbeidet med Skatteetaten. Cappelen ønsker ikke å svare på konkrete spørsmål om eksperimentet overfor DN da han har inngått en avtale med Bergens Tidende om eksklusiv omtale av prosjektet.

DN har fått tilgang til en presentasjon av forskningsprosjektet, der de 18.000 forsøkspersonene omtales som skatteundragerer.

«Mesteparten av deltagerne (sic) har mulighet til å unndra skatt og har gjort det før!» skriver forskerne i presentasjonen (DNs oversettelse fra engelsk).

I regi av forskerne ved NHH sendte Skatteetaten ut en rekke ulike brev til de 18.000 personene. Personene visste ennå ikke at Skatteetaten hadde avslørt dem, og eksperimentet skulle finne ut hva som kunne motiverer personene til å oppgi riktig skatt året etter.

Fire grupper

NHH-professorene delte inn de 18.000 i fire forskjellige grupper gjennom tilfeldig utvelgelse. Deltagerne i de forskjellige gruppene fikk så tilsendt brev med ulikt innhold. Brevene var signert Skatteetaten og ble sendt personene i april 2013. Det var

rett før de skulle fylle ut selvangivelsen 2012, året etter at de hadde undratt skatt:

■ Den ene gruppen fikk vite at Skatteetaten hadde avdekket at de hadde hatt inntekter i utlandet. I brevet til denne gruppen står det at «Skatteetaten har mottatt informasjon om at du har hatt inntekt og/eller formue i utlandet tidligere år (...)» (DNs oversettelse).

■ En gruppe fikk et mer «nøytralt» brev, med informasjon om hvordan formue og inntekter fra utlandet skal føres på selvangivelsen.

■ I den tredje gruppen ville forskerne gi personene en «moralisk kostnad» ved å unndra inntekt. Heller ikke disse fikk opplyst at Skatteetaten var kjent med at de hadde hatt inntekt i utlandet. I brevet sto det blant annet: «Den store majoriteten rapporterer informasjon om deres inntekt og formue i Norge korrekt og komplett (...)».

■ En kontrollgruppe – 2000 personer – fikk ingen brev.

I gruppen som fikk vite at Skatteetaten satt på informasjon om utenlandsinntekter, var det vesentlig flere personer som oppga utenlandsinntekt i 2012 (se undersak).

Reagerer

Fagsjef Rolf Lothe i Skattebetalerforeningen er kritisk til forskningseksperimentet.

– Når skattemyndighetene sitter på informasjon om skattyter, kan de ikke la være å gi den informasjonen til vedkommende. De som får opplyst at de er oppdaget, blir de heldige i prosjektet, sier Lothe.

– Skattemyndigheten skal rette lede og derigjennom si fra at de kjenner til inntekter i utlandet. Når den unnlater å si fra til skattyter, selv om det er av forskningshensyn, får mange ikke denne kunnskapen og lar være å oppgi inntekten. Hvis disse personene får tilleggs-skatt, er det alvorlig, legger han til.

– Mener du at hensynet til personene som har undratt skatt, burde gått foran hensynet til forskningen?

– Man er selv ansvarlig for manglende opplysninger i selvangivelsen. Men å samle på informasjon om noen som gjør noe galt, og ikke si fra i påvente av at han også skal gjøre feil i

senere år – det er ikke ok, sier Lothe.

Presseansvarlig Anne Kirkhusmo i Skatteetaten kunne ikke svare på hvordan de 18.000 personene i forskningsstudien er fulgt opp fra Skatteetaten. – Vi skal se nærmere på dette og komme tilbake, sier hun.

Kirkhusmo videresender DN skattytere fikk et informasjonsbrev om hvordan man skal rapportere inntekt i utlandet. Som et resultat av forskningsskjemaet har skattyter blitt bedre informert, skriver hun.

«Tvert imot innebar fors-

hakon.frede.foss@dn.no